

AB apında Faal Olan Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu'nun Almanya'daki Dinler- ve Kùltùrlerarası Diyalog Faaliyetleri Üzerine

Burak Gümüş

Trakya Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü

Güllapođlu Yerleşkesi 22030 Edirne

E-posta: burakgumus@trakya.edu.tr

Özet

Çokkùltürlü bit toplum olan AB üyesi Almanya'da örgütlenmiş olan Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu bünyesinde yer alan Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, Alman devletinin uyum ve kùltürlerarası iletişim projelerine katılıp meşruiyet ve böylece STK olarak kaynak sağlamaktadır. Organizasyon kuramları açısından örgütlerin devlet kurumları ile bağlantıları ve toplumsal çevrelerindeki egemen değerler ve normlara uyumları meşruiyetlerini ve bunun sonucu olarak da teşkilatların yaşaması için önemli olan kaynakların akışını sağlarlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne eleştirel çıkışları ile lobicilik yapan ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yabancıların entegrasyonu politikası çerçevesindeki Entimon, Kadınlar Kursu, Dinlerarası Diyalog gibi kùltürlerarası diyalog projelerinde yer alarak Alman ve Avrupa toplumuna uyum sağlayan AABF, Alman ve Avrupa makamlarınca meşruiyet ve Alevileri temsil etme yetkisini elde etmektedir. AABF/K bu projelerde, sadece gönderici devletin göçmenlerini alıcı devletin toplumsal ve kamusal düzenine yaklaştırmakya kalmayıp, aynı zamanda gönderici ve alıcı toplumların arasındaki kùltürel farklılık söylemini gönderici devlet Türkiye'den gelen Sünni ve Alevi Müslümanlar arasındaki farkının da altını çizmek için de Türklerin arasında kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kùltürlerarası İletişim, Sivil Toplum, İşbirliği,*

Alan Tanımı: Çokkùltürlülük, Kùltürlerarası Diyalog

1. Giriş

Genelde geçen yüzyılın ortalarında gönderici ve alıcı devletler arasında varılan işgücü arzı ve talebi ile ilgili antlaşmalar nedeniyle başlayan uluslararası göçün sonucu Almanya ve diğer Batı Avrupa'daki ülkelerde özellikle Türk kökenli yabancı işçiler ve aileleri bir azınlık toplumu oluşturarak hem Alman hem de Türk siyasetinin de ilgisini çekecek nitelikte. Gönderici devlet Türkiye'nin penceresinden bakıldığı zaman, bu "Dış Türklerin" Almanya ve Türkiye arasında köprü işlevi getirdiklerinde uluslararası ilişkilerde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin milli çıkarlarına aykırı davranan lobilerinin etkisini azaltacak potansiyele sahip olup olmadıkları ve kendilerinin de devlet

karşıtı odakların olumsuz etkisi altında kalıp Türkiye'deki mevcut düzenin aleyhtarı davranışlardan kaçınıp kaçınmamaları önemli dir. Alıcı devlet açısından Almanya'dan da bakıldığında uyum ve Alman ve AB toplumu ile bütünleşme büyük önem taşımaktadır. Güncel tartışmaların çerçevesinde Almanya'daki Müslümanların durumu önemli nitelik elde etmeye başladı. Bu tartışmaların merkezinde "*home-grown terrorism*" gibi güvenlik siyaseti odaklı gibi konular yer almaktadır. Sonucu barışsal birliktelik ve toplumun güvenliğin etkileyecek olan gibi olgular konu edilmektedir. Bu durumda Almanya'daki Müslümanların dinle meşrulaştırılan şiddete meyil verebilecek nitelikte olan radikalleşme süreçlerinin olup olmadığı ve bu söylem içinde Alevilerin rolü büyük önem taşımaktadır. Göçmenlerin derneklerini teşkil eden müslüman dernekler bu konuda etkileri mevcuttur. Bu dernekler toplumsallaşma kurumu işlevi görüp, tertip, kurslar ve merasimlerle üyelerine değer ve normlar sunarak onların kolektif kimliğinin muhafaza edilmesinde katkıda bulunurlar. Bundan ziyade üyelerinin kolektif kimlik çıkarlarını temsil etmeye çalışırlar. Almanya'da faaliyet gösteren Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu'nun rolü ve Alman toplum ve devleti tarafından gördüğü imtiyazlı muamele Alman çıkarlarına uyum sağlamasının ve bu uyuma hizmet eden projelerde yer almasından kaynaklanmaktadır.

2. Kurum olarak Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu

Avrupa Birliği ve Türkiye'de faaliyette ve lobi etkinliklerinde bulunan, hem federasyon çapında hem de yerel şube olarak burs, bedava saz, semah, bilgisayar, okuma yazma, Almanca ve İngilizce kursu veren, ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk toplumundan Aleviler'e eşitlik istenen panel, sergi, forum, konser, cem ayinleri düzenleyen dernekler ve vakıflar bulunmaktadır.

Kaba ve yüzeysel bakıldığında yerel şubesi bulunan, hem Türkiye hem de Almanya/Batı Avrupa'da Alevileri temsil etme iddiasında olup Alevi piyasasında birbirleriyle rekabet eden üç büyük uluslararası Alevi hareketi oluşmuş olduğu görülecektir: Türkiye Cumhuriyeti Devletine eleştirel yaklaşan AABF/AABK (ve Türkiye'deki kardeşi ABF), devlet yanlısı CEM Vakfı, Dünya Ehlibeyt Vakfı ve örneğin de PKK gibi terör örgütlerin devlet karşıtı "Alevi" dernekleri. Turgut Öker'in başkanlığını yaptığı Türk devletine eleştirel yaklaşan Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu'nun itici gücü Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu'na yaklaşık birbirlerinden kısmen bağımsız olan sayısı yüzü geçen dernek şu anda üye. Bunlar federal alanda ortak faaliyetlerde koordinasyon için Köln'deki AABF merkezi tarafından yönetilmekteler. 2002'nin Eylül ayındaki tüzük değişikliğine kadar kendi açısından bir bağımsız, laik ve demokratik Alevi kuruluşu olan AABF, Almanya'daki göç, uyum ve sosyal sorunlarından ziyade yerel, eyalet, ulusal ve Avrupa alanında Alevilerin tek temsilcisi olma iddiasındadır: belediye meclisi ve reisi ile ilişkiler, göçmenlerin bulunduğu şehirlerin Yabancılar Haftası'ndaki belediye ile ortaklaşa faaliyetler, Almanya'daki Alevilik dersi verme yetkisi, Eyalet ve Federal Meclisi'nde ve Avrupa (Birliği) Parlanmentosu'nda milletvekillerle görüşmeler (2.4.2002'de dönemin AABF Genel

Sekreteri Hasan Ögütçü ile söyleşi; 6.4.2002'de AABF Genel Başkanı Turgut Öker ile söyleşi). Örgütsel açıdan AABF karar verme ve koordinasyon yapılarını Almanya ve Avrupa'daki Bölge, Eyalet ve devlet düzenine göre (Eyalet ve Federal Genelbaşkanları) bir de yaş, dede/talip ve cinsiyet gruplarına (Kadınlar ve Gençlik Kolu; Dedeler Kurulu) göre ayarladı (Kaplan 2001a; Hamuroğlu 2001: 112-127; Gül 1999; Peköz 2002: 229-236; Şahhüseyinoğlu 2001). Bundan ziyade de yerel dernekler, cem ayinleri, Aşure ve Muharrem Orucu için törenler ve Arif Sağ veya Musa Eroğlu gibi Alevi ozanların davet edildiği ve Alevi kolektif bilinç ve kimliğinin ayakta tutulduğu konserler düzenlenmekte. Almanya veya Avrupa'daki Türkler'in ikinci ve üçüncü kuşağın bulunduğu ve siyaset, sanat, medya, iktisat, kamu yönetim ve kamu hayatından Alevi davasının yararı için davet edilen Alman seyircilerinde bulunduğu Alevilikle ilgili açık oturumlar ve mazlumiyet söylemi çerçevesi içinde tarihten bugüne olan katliamları anma törenleri (Sivas) organize edilip, AB'ye girmek isteyen ve böylece belirli "demokrasi" kriterlerine uyum sağlaması gereken Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden duygusal söylemle Aleviler için hak istenmekte AABF gecelerinde. Bu tertipler, Alevilik konusunun sürekli canlı tutulmasında ve kuruluşun meşru olmasında yararlı olmakta. AABK, kendi faaliyetleri ve Türkiye, Avrupa Birliği, Almanya ve dünyadaki Aleviler'i ilgilendiren haberler, "dost" ve "düşman"ların demeçleri ve onlar hakkındaki bilgiler ve kendi Alevi anlayışı ile yazılardan oluşan aylık *Alevilerin Sesi* dergisinden ziyade sanal alemde bir internet sitesi düzenlemekte (<http://www.alevi.com>) olduğunu iddia etse de, fiilen Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu AABF AABK'nın merkezş olarak konfederasyonun işlerini itici güç ve karargah olarak yürütmektedir. AABK, Batı Avrupa'da bulunan AABF (D), İABF (CH), FUAF (F) gibi teşkilatlardan oluşmakta. Onların Türkiye'deki kardeş örgütlerine nazaran hukuki hareket alanı daha geniş, çünkü AB ve İsviçre'deki yasalar Türkiye'ye nazaran daha liberal, böylece buldukları ülkelerin Alevilerini daha fazla etkileme gücü var.

2.1. AABF'nin Tarihçesi

Almanya'daki örgütlü Aleviliğin tarihçesine gelince, Alevi Sivil Toplum Kuruluşlarının varlığı Türkiye'deki 1970'li yıllar daki sağ-sol olayları ve Alevilerin hem Türkiye'de hem de Almanya'da işyerlerin ve derneklerde dışlanması tarafından etkilendi. CHP'ye yakınlığıyla bilinen *Halkçı Devrimci Birliği Federasyonu*'nun Maraş Olayları hakkında Ecevit hükümetini kınamasından kaçınması, Alevilerin diğer (Sünni kökenli) sosyaldemokratlarla ayrışmaları ve dernekten ayrılmalarına sebep oldu. Bu ayrılan Aleviler 1980 yılında *Türk İşçileri Barış Birliği*'ni kurup, *Türkiye Ameleler Birliği* TALEB ile birleşip 30 derneklik 4000 üyeli *Yurtseverler Birliği*'ni oluşturdu (Şahin 2002: 133-134; Tosun 2002: 28-62). *Türkiye Ameleler Birliği* zaten 60'lı yıllarda Alevi partisi olan Birlik Partisi'nin Almanya uzantısı olarak kurulmuştu ve "Amele" kelimesinin "A" harfi, Aleviler için "Alevi" kodunu taşımaktaydı. Daha o zaman etkilemek için de Alman misafirlerin davet edildiği Alevi gece ve şölenleri düzenlenip, "soykırım" olarak nitelenen

Maraş Katliamı'nı ile ilgili bir tiyatro sunumu hazırlanmış ve Almanca-Türkçe sözlüklerden "Kızılbaş" sözcüğünün çıkarılmasında başarı elde edilmişti (Tosun 2002: 63-73). 1980 darbesinden sonra 1988 yılında TALEB/YB'nin şubeleri Türkiye'deki olduğu gibi Aleviliği andıran *Hacı Bektaş Veli Kültür Derneği* (Hacı-Bektas-Veli-Verein), *Pir Sultan Abdal Derneği* (Pir-Sultan-Abdal-Verein) ya da oder *Alevi Kültür Merkezi* (Alevitisches Kulturzentrum) isimlerini almaya başladılar. Bunlar 1989 yılında Hamburg Grubu ile Alevi Cemaati Federasyonu (sonra Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, Föderation der Aleviten-Gemeinden e.V.) oluşturdu. Türkiye'ye nazaran Almanya'daki yasalar etnik, mezhepsel, dinsel ve diğer derneklere daha fazla hareket alanı sağlamakta (Şahin 2002: 133-134). AABF'nin sonraki çekirdeği 1988 senesinde Hamburg'ta bir Alevi derneği kurma istemiyle toplandı (Kaleli 2000: 73, 173; Kaplan 2001b: 247-248). Aralarında şimdiki AABF ve AABK Başkanı Turgut Öker, Eğitimden Sorumlu ve eski TALEB/YB yetkilisi İsmail Kaplan gibi isimler yer almaktaydı (Tosun 2002: 118 vd.; Kaleli 2000: 73, 173). Mayıs 1989'da Hamburg ekibi tarafından Alevi Manifestosu yayınlandı. Ekim 1989'da ilk kez düzenlenen Alevi Kültür Haftası etkinliklerinde Hamburg Üniversitesi'nde Cem Ayini düzenlendi (Gül 1999: 94; Kaplan 2001b: 248-249). Osmanlı İmparatorluğu'nda idam edilen Alevi ozanı Pir Sultan Abdal, Alman Okullarında Alevi Din Dersi için imza kampanyaları, solcu ve/veya Alevi araştırmacı yazarlar, gazeteci ve siyasetçilerle tertiplenen paneller Hamburg ekibinin diğer faaliyetleri (Tosun 2002: 118; Gül 1999: 94). Sonra adı AABF'ye değiştirilen ACF'nin kuruluşuyla Derviş Tur, Şinasi Koç ve Ahmet Kömürcü gibi dini önderler ev ev Alevileri ziyaret edip yer yer Alevi dernekleri kurmaları veya mevcut örgütlere katılmak için ikna etmeye çalıştılar (Gül 1999: 85, dipnot 30).

Örgütlü Aleviliğin 1990'lı yıllarda yayılmasında çeşitli sebepler var. Dünyevileşmiş ya da ateistleşmiş Aleviler dindar Sünniler tarafından dışlandıkça, bu tür tavırlar "Sünni-Müslüman" olarak algılayarak, kendilerinde tepki olarak "inançsal Alevi" atfı çerçevesi oluştu. Sünniler bu atfı çerçevesi dahilinde *kendi* derneklerini kurunca, Aleviler için de *kendi* derneklerini kurma vakti gelmişti.¹ Sivas ve Gazi Olayları Alevilerin tepkisel davranışı olarak Sünni-Türk toplumundan uzaklaşp siyasileşmeleri ve irticai tehdidi dengelemek için örgütlenmelerine yol açtı. Bunun sonucu Türkiye ve Batı Avrupa'da Alevi derneklerinin çoğalmasındır. (Gül 1999: 114; Kaplan 2001b: 249).

2.2. AABF ve Projeler

AABF, Alman devletinin projelerine katılıp meşruiyet ve örgüt olarak kaynaklar sağlamakta. Örgüt teoretik açıdan örgütlerin devlet kurumları ile bağlantıları ve toplumsal çevrelerine uyumlarındaki egemen değerler ve normlara uyumları meşruiyetlerini ve böylece teşkilatların yaşaması için önemli olan kaynakların akışını sağlarlar (Meyer/Rowan 1994; Walgenbach 1995: 276; Baum 1996: 95). Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne eleştirel yaklaşp batıda puan toplayan ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yabancıların entegrasyonu politikasına resmen uyum sağlayan

¹ 29.3.2002, Singen, Derviş Tur ile görüşme.

AABF Almanya'da bulunmaktadır. Bundan dolayı Almanya'da hakim olan değerlere karşı uyumlu ve Alman kurumları ile işbirliği yapmaktadır. AABF, Federal Cumhuriyet tarafından başlatılan Entimon Projesi "Aşırı Sağcılığa karşı birlikte" ("*Gemeinsam gegen Gewalt und Rechtsextremismus*") ve Dinlerarası Diyalog'ta yer almaktadır (Alevilerin Sesi editörü 2003). AABF'nin resmi websiteindeki 10 Ekim 2007 tarihli bir haberine göre AABF Göç ve Mültecilerden Sorumlu Federal Daire'nin onayı ile 15 şubede toplam 24 tane yabancı bayanların uyumu için *Kadınlar Kursu* ("Frauenkurse") düzenledi. Her birine en az 10 bayan iştirak edecek olan kurslar kadınların yerel yaşam dünyasına ve bireysel ihtiyaçlarına göre tertiplenmekte ve resmi uyum kurslarını tamamlayacak niteliğe sahip. Bu kurslar hem uzun süreden beri Almanya'da yaşayan hem de Almanya'ya yeni göç etmiş yabancı bayanlar için organize edildi. Farklı ve güncel hayattan alınmış konularla Almanca eğitimin yapılması bayanları Alman diline yaklaştırır ve Almanca'ya karşı olan tereddütlerini azaltır. Kurslarda Almanca'dan ziyade Okuma yazma, Alman toplumu hakkında temel bilgiler (değerler, örf ve adet, din, Alman kültürü), ev ve apartman yönetimince hazırlanan kurallar düzeni (Hausordnung), çöp ayrımı, postahane, işkur, belediye gibi daireler hakkında enformasyon, çocuğa bakım yeteneğini güçlendirme, Alman eğitim sistemi hakkında malumat, sağlık (kadın hastalıkları, ağız ve diş bakımı, beden bakımı, AİDS, ilkyardım, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı), sağlıklı beslenme, aile planlaması (doğum kontrol yöntemleri), Alman sağlık sistemi hakkında bilgiler verilmekte. Böylece bu (kültürelarası) kurslarla Alevi derneklerinde kurs gören yabancı bayanlar hem Alman toplumuna uyumları sağlanmakta hem de kendi yaşamlarını daha kolay idare edebilecek niteliğe kavuşmaktadırlar (AABF web sitesi, 10.10.2007, son erişim 9.8.2009²). AABF'nin kültürlerarası diyalog projesi dahilinde düzenlediği bu kurslar yabancı bayanları Alman dili, kültürü ve toplumuna daha fazla yakınlaştıracak ve Almanya'ya uyumlarını daha da kolaylaştıracak nitelikte olduğu için, Alevi Sivil Toplum Kuruluşu daha fazla meşruiyet elde etmekte.

"Farklı Bir Kültürel Dairenden Gelen İnsanlara Karşı Davranış" (Verhalten gegenüber Menschen aus einem anderen Kulturkreis") hakkında Dr. Aşkın Müller-Bozkurt 27 Nisan 2007'de AABF'nin merkezinde Almanca bir konuşma yapıp sadece bir süreç içinde oluşan ve sürekli tekrar yorumlanması gereken İslam'ın içindeki çeşitli mezheplerin yüzeysel niteliklerini izah etti (AABF web sitesi, 18.06.2007, son erişim 9.08.2009).³ Bu konuda Hristyan, Uzakdoğu ve İslam Dünyası'ndan ya da farklı medeniyetlerden gelen insanların birbirlerine davranışı irdelenmesi yerine İslam içindeki farklılıkların ön planda tutulup "kültür farkı" başlığı altında işlenmesi, Alevlik ve Sünnilik arasındaki mezhep farkının ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki mevcut birleştirici ortak tarih, yaşam, kültür ve toplumun önemsizliği dolaylı yoldan ön plana çıkartılmakta.

² <http://www.alevi.com/projekte0+M5e9c270d003.html>, 10.10.2007, son erişim 9.08.2009.

³ <http://www.alevi.com/projekte0+M5508800ddc3.html>, 18.06.2007, son erişim 9.08.2009.

21 Eylül 2005 tarihli ve "Dinlerarası Uyuşma, Alevi ve Sünni Gençlerle Çalıştay ve 'Dinlerarası Evlilik'" ("Interreligiöse Verständigung, Workshop mit alevitisch-sunnitischen Jugendlichen und das Thema "interreligiöse Ehe") isimli bir habere göre "Dinlerarası Evlilik" ismi altında mezheplerarası evlilik konusu işlenmiş hem Alevi-Sünni karma hem de sadece Alevilerden oluşan bir grup gençler tarafından. Bu çalıştayda Alevi ve Sünniler arası çok önyargının bulunduğu ve sağlıklı ve iki tarafın birbirlerini karşılıklı aynı seviyede kabul ettiği bir diyalogu için daha fazla önçalışma yapılması gerektiği kanaatine varıldı (AABF web sitesi, 21.09.2005, son erişim 9.08.2005).⁴ Dinlerarası evlilik başlığı altında Alevi-Sünni evliliğinin işlenmesi dolaylı yoldan Aleviliğin İslamiyet'ten tamamen bağımsız ayrı bir dinmiş izlenimini yaratacak niteliktedir.

AABF'nin Aleviliği Sünnilik ve İslam'dan tamamen sıyırma tavrı AABF'nin diğer dinlerarası diyalog projelerinde belli olmakta. AABF 13./14.12.2002 tarihlerinde Federal İçişleri Bakanlığı tarafından desteklenen iki büyük hristyan kiliselerinin, Federal İçişleri Bakanlığı ve uluslararası bilim camiyasının katılımıyla "Avrupa'da Dinlerarası Diyalog" isimli bilimsel sempozyum organize etti (Alevilerin Sesi editörü 2003). Bir toplum içinde çeşitli marjinal gruplar bulunduğu bazı sosyal gruplar kendi konumlarını egemen değerler ve normları benimseyerek diğer "ötekileş(tiril)en" gruplardan sıyrılmayı deneyerek düzeltmeyi çalışırlar. Batı Avrupa'daki toplumda göçmenlik iki arada bir derede kalma, alt tabaka sorunları, gericilik, kadınlara baskı, ve dincilik ile özdeşleştirilen İslam ile beraber algılandığı için Bacınoğlu ve Bacınoğlu'ya göre örgütlü Alevilerin "liberal", "çağdaş" ve "hümanist" değerlere atıfta bulunmaları müslümanlığa karşı kendi prestijlerini yükseltme stratejileri olarak algınabilir. Alevi söyleminde geleneksel (Sünni) İslam'a karşı vurgulanan ahlaksal üstünlük ve çağ farkı bunun bir göstergesidir (Bacınoğlu/ Bacınoğlu 2001: 59). AABF bundan dolayı da kendi dergileri, dinlerarası diyalog platformları, mezheplerarası hristyan kongre günlerinde Alman muhataplarına karşı Aleviliği İslam'dan bağımsız bir inanç ve Alevileri de "uyumsever" ve "hoşgörülü" olarak sunmakta ve *Alevilerin Sesi* isimli yayın organında Alman yazarlar tarafından Almanca ele alınan makaleler yayınlamakta (Thimm 2003; Lent-Öztürk 2003). Böylece Sünni İslam "gerici" sayılıp ve "hoşgörüsüz Sünniler" hakkında yazılar yazılıp ile dolaylı yoldan eleştirilmekte. Alman misafir yazarlar da toplantılarda edindikleri Aleviliğin İslamiyet'in uyumlu versiyonu izlenimlerini dile getirmekteler. Alman çevresinden meşruluk sağlamak için de Alevilik geleneksel İslamiyet'e karşın "İnsani İslam" olarak sunulmakta (Kaplan 2003b: 25) AABF, ayrıca Almanya'da "Alevi Cemaati" ismiyle resmen inanç bazında örgütlenen bir Sivil Toplum Kuruluşu olarak siyasal olan göç ve uyum konularıyla ilgilenmekte. Örneğin *Alevilerin Sesi* dergisinin bir kaç nüshasında dönemin Almanya Federal Meclisi SPD Milletvekili Lale Akgün'ün (Akgün 2003), dönemin Avrupa Birliği Parlamentosu milletvekili ve şimdi Yeşiller Partisi Eş

⁴ <http://www.alevi.com/projekte0+M54a28aee977.html>, 21.09.2005, son erişim 9.08.2005.

Başkanı Cem Özdemir'in (Özdemir 2003), Avukat Aziz Kaba'nın (Kaba 2003a,b) göç ve göçmenler hakkında yazıları ve küreselleşme üzerine bir makale yayınlandı (Öztürk 2003).

AABF ve böylece AABK meşruiyet kazanıp Alman devlet kurumları tarafından en azından fiilen tanıldı, örneğin Mayıs 2002'nin başında Baden-Württemberg Eyalet Parlamentosu'nda (Landtag von Baden-Württemberg) AABF Eğitim Görevlisi İsmail Kaplan orda olası Alevilik dersleri için konuşma yaptı. AABF'nin Federal Meclis (Bundestag) milletvekilleri ve örneğin dönemin Federal Cumhurbaşkanı Johannes Rau ile görüşmesi ve bu kurumun yabancıların uyum sorunu, iş bulma ve Alevilik sempozyumu hakkındaki çeşitli projeleri Federal Alman İçişleri Bakanlığı tarafından desteklenmesi muhatap alınmasının göstergesidir. Ayrıca AABF 2007'den beri, Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı'nın fiilen Almanya şubesi işlevini gören Diyanet İşleri Türk İslam Birliği DİTİB, İslam Toplumu Milli Görüş'ün yönettiği İslam Şurası gibi irticai Sünni-Müslüman örgütler gibi, Alman hükümetinin himayesinde yürütülen "Alman İslam Zirvesi" isimli "İslam Çalıştay"na da Müslümanların temsilcisi olarak davet edildi.

Almanya'daki okullarda Almanca İslam derslerinin artık mümkün olması, AABF tarafından Alevilik dersleri için de bir din dersi fırsatı olarak kullanılmakta (Föderation der Alevitengemeinden in Deutschland 2000, 2001; Kaplan 2001a). AABF bu amaca ulaşmak için Alman devletinin sağladığı kolaylıkla sadece tüzük ve Almanca ismini değiştirmek zorunda kaldı: "Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu"nun adı artık "Alevi Cemaati" ve kendisini Alman Anayasa çerçevesindeki resmen tanınmış dini bir kurum olarak saydırmak istemekte. Böylece AABF, Almanya'daki Alevileri temsil etme tekelini ve kiliseler gibi kamusal hukuk tüzel kişilik statüsünü istemekte (Alevilerin Sesi editörü 2002; 19.12.2002'de AABF dönemin ikinci Başkanı Seydi Koparan ile söyleşi). AABF böylece çeşitli maddi olanaklara, vergi muafiyeti, kamusal prestij, okul, üniversite ve radyo programlarındaki düzenlemelerde hukuki imtiyazlara sahip olabilir. Alman anayasasının 140. maddesine göre kamu hukukundaki tüzel kişilik statüsünü elde etmek isteyen dinsel cemaatler yapıları ve üyeleri açısından süreklilik kriterine uymaları lazım, bunun için AABF, federasyona bağlı olan derneklerinin üyelerini kendi artık üyesi gibi kabul etmekte (Alevilerin Sesi editörü 2002). Berlin Senatosu'nun sadece iki senelik kısa bir görüşme süresi sonrası Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu Berlin üyesi AAKM derneğinin "inanç topluluğu"/"cemaat" olarak kabul edilme başvurusuna olumlu cevap verdi. Alevi araştırmacısı Krisztina Kehl-Bodrogi'ye göre Senato, Berlin Anadolu Alevi Kültür Merkezi AAKM'nin bir cemaat olduğuna dair bütün kriterleri yerine getirip getirmediğinin hukuken araştırılmasını İslam Toplumu Milli Görüş Teşkilatı'nın ağır bastığı İslam Federasyonu'nun başvurusunda yapıldığı gibi istememesi ve AAKM yönetim kurulunun sadece tüzüğüne "Alevi inancına mensup olduğunu beyan edenler üye olabilir" gibi bir ibare eklemesini istemesi, Alevi örgütlerinin Sünni İslam derneklerine karşın bir imtiyaza sahip olduğunun göstergesidir (Kehl-Bodrogi 2006: 11). Alman siyasal ve toplumsal aktörlere göre bunun

nedeni Alevilerin liberal, köktenci eğilimler konusunda şüphe uyandırmayan Müslümanlar olma imajlarından kaynaklanmakta (Kehl-Bodrogi 2006: 12). Bundan ziyade Aleviler Almanlarca İslamcılığa karşı bir denge unsuru olarak görülmekte (Kehl-Bodrogi 2006: 12).

Bundan ziyade AABF'nin Alman hükümetinin büyük ortağı Hristyan Birlik Partisi CDU yardımıyla "Hristyan-Alevi Dostluk Grubu"na girmesi, örgütlü Aleviliğin İslamiyet'le de arasına mesafe koymak istemesinin göstergesidir. Bu grubunun bünyesinde AABF'nin *mezhepsel* bir cemaat olarak Türkiye karşıtı *etnisist milliyetçi* ve "1915 Olayları" isimli 1914-1922 arası olan Süryani ve Ermenilerle (Sünni/Alevi/Türkmen/Kürt) Müslümanların karşılıklı savaş ve mukatele olaylarını bir soykırım olarak gören Ermeni ve Süryani *cemiyetlerine* yaklaşması, sadece AABF isteklerini yerine getiren Almanya'ya yaklaşma ya da Alman devletinin nüfuzu ile açıklanamaz. Dışlanarak yabancılaşmış bazı örgütlü Alevilerin Türkiye'ye karşı güçbirliği arayışı ve başkaldırısı da olarak yorumlanabilir (*Aleviyol-Online*, 21.01.2009). Bunların son örneği, AABF'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile tarihsel sorunları olan Pontos Rumları, Süryaniler, Dersim Cemiyetleri ve Ermeni Dernekleri'nden oluşan "Initiative Mor Gabriel" isimli oluşumla Mor Gabriel Süryani Manastırı için Köln'de bir mitinge katılmasıdır (Koordinatör, tarihsiz).

AABF, Alevi konusunu Avrupleştirmek ve böylece Avrupa Birliği kurumlarınının meşruluğunu kabul ettiğini göstermek için kendisine yakın duran tüm Batı Avrupa'daki Alevi Birlikleri Federasyonlarını kapsayan bir Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu'nu kurup, Avrupa Parlamentosu ve siyasetçileriyle irtibata geçip Avrupa bünyesinde meşruluk kazandı. Ayrıca AABF ve Türkiye'deki Alevi dernekleri tarafından oluşturulan Batı Avrupa ve Türkiye arasındaki Alevi Sivil Toplum Kuruluşlarının uluslararası mezhepsel ittifak ağı (*transnational confessional alliance*) ve Avrupa çapında lobiciliği, AB sürecindeki Türkiye hakkındaki İlerleme Raporları'nı da etkilemeye başardı. Cem Evleri'nin yasal durumu ve Alevilerin konumu artık İlerleme Raporları'nda yer almaktadır (Gümüş 2007: 236 vd.).

3. Sonuç

AABF'nin meşruluk elde etmek için Almanya ve Avrupa Birliği'nin projelerinde yer alması ve bu etkinlikler dahilinde Avrupalı değerler ve Alman çıkarlarını savunması başarılı bir stratejidir. Aynı zamanda AABF'nin bu projelerin çerçevesinde Aleviliği Sünnilik ve İslamiyet'ten tamamen ayırması gözlenmektedir. Türkiye'ye eleştirel çıkışları ile lobicilik yapıp Almanya'nın uyum politikası çerçevesindeki Entimon, Kadınlar Kursu, Dinlerarası Diyalog gibi kültürlerarası diyalog projelerinde yer alarak Alman ve Avrupa toplumuyla bütünleşme sağlayan AABF/K, Alman ve Avrupa makamlarınca meşruiyet ve Alevileri temsil etme yetkisini elde etmektedir. AABF/K bu projelerde, sadece gönderici devletin göçmenlerini alıcı devletin toplumsal ve kamusal düzenine yaklaştırmakla kalmayıp, gönderici ve alıcı toplumların arasındaki kültürel farklılık söylemini aynı

zamanda gönderici devlet Türkiye'den gelen Sünni ve Alevi Müslümanlar arasındaki farkı da ayakta tutmak için de Türkler arasında kullanmaktadır.

4. Kaynakça

AABF Web Sitesi: <http://www.alevi.com/projekte0+M5e9c270d003.html>, 10.10.2007, son erişim 9.08.2009.

AABF Web Sitesi: <http://www.alevi.com/projekte0+M5508800ddc3.html>, 18.06.2007, son erişim 9.08.2009.

AABF Web Sitesi: <http://www.alevi.com/projekte0+M54a28aee977.html>, 21.09.2005, son erişim 9.08.2005.

Akgün, Lale: Deutschland braucht ein modernes Zuwanderungsgesetz. Alevilerin Sesi 67 (2003), S. 66-67.

Alevilerin Sesi editörü: Köln'de Sempozyum. İnançların Alevilikle Buluşması. Alevilerin Sesi 61 (2003), S. 6-9.

Alevilerin Sesi editörü: Yeni Tüzük Oybirliği ile kabul edildi. Alevilerin Sesi 58 (2002), S. 42-43.

Aleviyol-Online: <http://aleviyol.com/de/index.php/content/view/2585/2/>, 21.09.2009, son erişim 21.5.2009.

Bacinoğlu, Tamer; Bacinoğlu, Andrea: Modern Alman Oryantalizmi. Ankara: 2001.

Baum, Joel B.: Organizational Ecology. In: Clegg, Stewart R.; Hardy, Cynthia; Nord, Walter (Ed.): Handbook of Organizational Studies. London 1996. ;

Föderation der Alewiten-Gemeinden in Deutschland e.V.: Alevitentum in den Deutschen Schulen. Alevilerin Sesi 37 (2000), S. 29-32.

Föderation der Alewiten-Gemeinden in Deutschland: Lehrplanentwurf für den alevitischen Religionsunterricht. Köln 2001.

Gül, Zeynel: Dernekten Partiye. Avrupa Alevi Örgütlenmesi. Ankara 1999.

Gümüş, Burak: Die Wiederkehr des Alevitentums. Konstanz 2007.

Hamuroglu, Alp: "Alman İslamı". İstanbul 2001.

Kaba, Aziz: Bundesverfassungsgericht kassiert Zuwanderungsgesetz. Alevilerin Sesi 61 (2003a), S. 36-37.

Kaba, Aziz: Das Verbotsverfahren gegen die NPD ist gescheitert. In: Alevilerin Sesi 64 (2003b), S. 34-35.

Kaleli, Lütfi: Alevi Kimliği ve Alevi Örgütlenmesi. İstanbul 2000.

Kaplan, İsmail: Avrupa'da Alevi Örgütlenmesine Bakış. **Engin, İsmail; Franz, Erhard (Haz./Hg.):** Aleviler/Alewiten. Siyaset ve Örgütler/ Politik und Organisationen. Cilt 3/Band 3. (Band 61 aus der Reihe Mitteilungen/ Deutsches Orient-Institut). Hamburg 2001b.

Kaplan, İsmail: Warum Alevitischer Religionsunterricht? Alevilerin Sesi 46 (2001a), S. 27-29.

Kehl-Bodrogi, Krisztina: Von der Kultur zur Religion. Alevitische Identitätspolitik in Deutschland. Working Paper 84. Max Planck Institute for Social Anthropology Working Papers. Halle/saale 2006.

Koordinationsrat: <http://www.koordinationsrat.org/2.html>, tarihsiz, son erişim: 21.5.2009.

Lent-Öztürk, Monika: Ein geglücktes Experiment. Alevilerin Sesi 67 (2003), S. 76-77.

Meyer, John W.; Rowan, Brian: Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. **Scott, W. Richard (Ed.):** Organizational Sociology. Aldershot, Brookfield, Hong Kong u.a.: Dartmouth 1994.

Özdemir, Cem: Thesen zur Organisation von Migranten aus der Türkei in Deutschland und Europa. Alevilerin Sesi 61 (2003), S. 24-25.

Öztürk, Nihat: Solidarität und Migranten- Opfer der Globalisierung? Alevilerin Sesi 61 (2003), 26-27.

Peköz, Mustafa: Avrupa Birliği'nde Göçmenler. Almanya'da Türkler/Kürtler. İstanbul 2002.

Şahhüseyinoğlu, H. Nedim: Alevi Örgütlerinin Tarihsel Süreci. Ankara 2001.

Şahin, Şehriban: Bir kamusal din olarak Türkiye'de ve ulus ötesi sosyal alanda inşa edilen Alevilik. Folkor/Edebiyat 29 (2002), S. 123-162.

Thimm, Klaus: ÖKT als Dialogplattform. Alevilerin Sesi 67 (2003), S. 74-76.

Tosun, Halis: Alevi kimliğiyle yaşamak. İstanbul 2002.

Walgenbach, Peter: Institutionalistische Ansätze in der Organisationstheorie. **Kieser, Alfred (Hg.):** Organisationstheorien.2.A. Stuttgart, Berlin, Köln 1995.